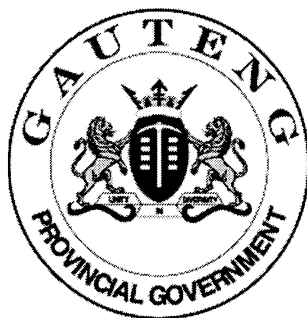

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

FEBRUARY / MARCH
FEBRUARIE / MAART

2005

XITSONGA XA RIRIMI RO SUNGULA
NHLAWULO WA LE HENHLA

(Papila ra Vunharhu)

HG

115-1/3

XITSONGO FIRST/PRIMARY LANG HG: Paper 3

7 pages

X05

COPYRIGHT RESERVED / KOPIEREG VOORBEHOU
APPROVED BY UMALUSI / GOEDGEKEUR DEUR UMALUSI

NDZAWULO YA DYONDZO YA LE GAUTENG

XITHIFIKHEYITHI XA XIKAMBELO XA LE HENHLA

**XITSONGA XA RIRIMI RO SUNGULA
NHLAWULO WA LE HENHLA
(Papila ra vunharhu)**

NKARHI: 2 ½ wa tiawara

TIMAKISI: 120

SWITSUNDZUXO:

- Papila leri ri na swiyenge swinharhu A, B na C.
 - Xiyenge xa B xona xi na swiphemu swinharu, xiphemu xa 2.1, xiphemu xa 2.2 na xiphemu xa 2.3 Eka xiphemu xin'wana na xin'wana u hlamula xin'we ntsena.
 - Xiyenge xin'wana na xin'wana xi na swileriso swa xona, swi hlaye hi vukheta u nga si hlamula swivutiso swa kona.
 - Tsala nomboro ya nhlamulo ya wena tanihi leswi nga eka xivutiso.
-
-

**XIYENGE XA A
SWITSALWANA**

XIVUTISO XA 1

Eka xiyenge lexi u nyikiwile mune wa tinhloko-mhaka na xifaniso xin'we, hileswo hinkwato i ntlhanu. Eka tona, hlawula yin'we ntsena kutani u tsala xitsalwana xa kwalomu ka marito ya 450-550. Loko u hlawula xifaniso, xi nyike nhloko-mhaka ya wena n'wini.

- 1.1 Va-Danny Jordan na va-Irvin Khoza vo mpfhu, va lava leswaku ntlangu wa bolo wa khapu ya misava wu ta tlangeriwa e-Afrika-Dzonga. Xana ku tikarhata ka vakulukumba lava swi na nkoka kumbe a swi na nkoka eka tiko ra Afrika-Dzonga xana? Seketela mavonele ya wena. (40)

KUMBE

- 1.2 Xitori lexi u nga tshama u xi hlaya / u xi twa / u xi vona eka thelevhixini a xi suki emiehleketweni ya wena. Hi chumbutele xona u ri karhi u hi byela leswi nga ku tsakisa na leswi nga ku tsanisa eka xona. (40)

KUMBE

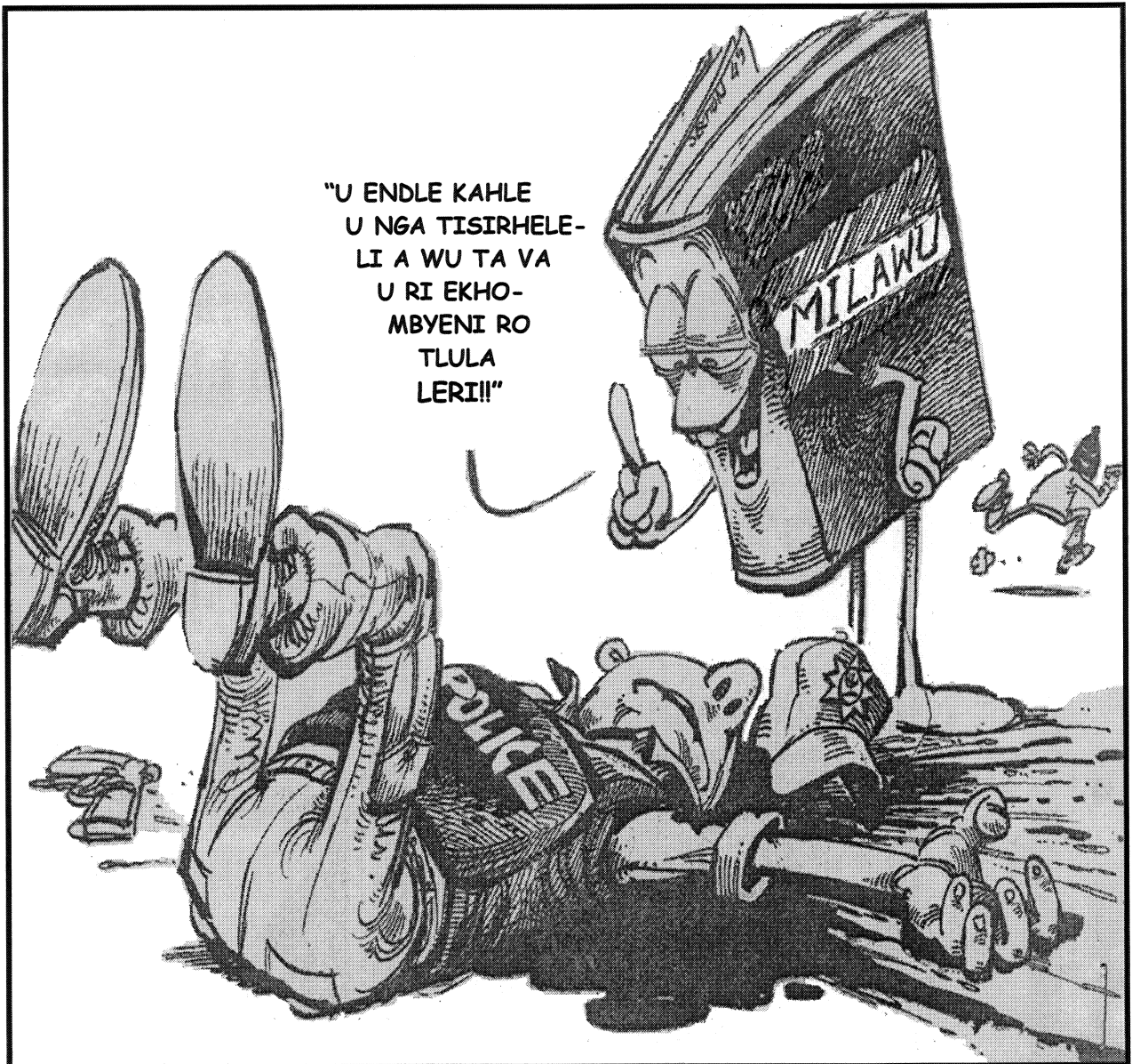
- 1.3 Tinghozi lomu mapatwini to ya ti nyanya kambe lexi xi endiwaka ku ti herisa a hi xi voni. Xana loko a wu ri Holobye wa swa Ntleketlo (Minister of Transport) a wu ta endla yini ku herisa mhangu leyi? Seketela magoza ya wena. (40)

KUMBE

- 1.4 Leswi ndzi vonaka ndzi ri xiswona hi lembe ra 2015. (40)

KUMBE

1.5

NTSENGO WA XIYENG XA A: (40)
[40]

XIYENGE XA B

XIVUTISO XA 2

2.1 MAPAPILA

Eka xiphemu lexi u nyikiwile tinxaka timbirhi ta mapapila, ra bindzu na ra xikaya. Hlawula rixaka rin'we ntsena. Papila ra wena (adirese/ti-adirese, miri na mahetelelo) ri nga tluli 500 wa marito.

- 2.1.1 Tsala papila u tsalela va ka Telkom S.A. u kombela bazari leyi nga ta ku pfuna ku yisa tidyondzo ta wena emahlweni haxawa u ri karhi u nyika swibumabumelo swa wena. (20)

KUMBE

- 2.1.2 Tsalela munghana wa wena papila u n'wi tshinya leswaku a nga tsutsumeli ku teka / tekiwa no n'wi hlamusela tindlela leti a nga ti landzelaka ku sivela 'HIV /AIDS'. (20)
[20]

NA

- 2.2 TIMINETE / MEMORANDAMU / MATIMU YA MUFI. 'Obituary'.
Eka leswi swi nga kombisiwa eka 2.2 laha henhla, hlawula xin'we ntsena kutani u xi hlamula hikwalomu ka marito ya 500.

- 2.2.1 Nhloko-ya-xikolo u ku komberile ku tsala timinetse ta nhlengeletano leyi a nga yi khoma na vadyondzi va ka giredi 12. Na wena a wu ri kona eka nhlengeletano leyi. Tsala timinetse ta yona. (20)

KUMBE

- 2.2.2 Vana va vanhu va hela hi ku pfinyiwa endhawini leyi u tshamaka eka yona. Loko mupfinyi a khomiwa hi nkarhi wa awara ya ntsevu nimixo, hi nkarhi wa awara ya nharhu hi ndzhengha u va a chuchiwile. Ntlawa wa Vantshwa (Youth) wu komberile ku tsala memorandum leyi nga ta yisiwa exiticini xa maphorisa xa kwala ka ndhawu ya ka n'wina. Yi tsale. (20)

KUMBE

- 2.2.3 Vaakelani va ka n'wina va ku komberile ku va tsalela 'obituary' ya malume wa vona loyi a ha ku lovaka. Va pfune u va tsalela yona. (20)
[20]

NA

2.3 'CV' / XINAVETISI (advertisement)

- 2.3.1 Mintirho ya masiku lawa yi komberiwa hi ku hoxa 'CV' eka papila ra xikombelo. Tsala 'CV' ya wena n'wini leyi u lavaka ntirho hi yona. (10)

KUMBE

- 2.3.2 Tata wa wena u ku nyikile R500-00 leswaku u tisungulela xibindzwana kwala kaya. Tsala xinavetisi xo koka rinoko lexi u nga ta phakela vanhu leswaku va ku seketela va xava eka wena. (10)
[10]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: [50]

XIYENYE XA C

Hlamula xivutiso xinwe ntsena eka xiyenge lexi.

XIVUTISO XA 3

Xa Mina I Tinyeleti : F Rikhotso

- 3.1 Hlamula swivutiso leswi landzelaka.
- 3.1.1 Nyika rito rin'we leri vulaka marungula ya timhaka leti ku ehleketeleriwa leswaku ti tshama ti humelela naswona ti ri timhaka leti nga tsariwangiki helo kambe ti hlamuseriwa kunene hi nomo. (1)
- 3.1.2 Xana murunguri wa ntsheketo loko a kala a ku Pthu choyoyo, ku va ku humelele yini? (2)
- 3.1.3 Ntsheketo wu sunguriwa hi ndlela yihi? (1)
- 3.1.4 Hikokwalaho ka yini ku pfa ku va ni swinsin'wana leswi yimbeleriwa xikarhi ka ntsheketo? (vula swinharhu). (6)
- 3.1.5 Nyika tinxaka tinharhu ta mintsheketo. (3)
- 3.1.6 I vamani lava talaka ku tsheketa naswona hikokwalaho ka yini ku tsheketa vona? (3)
- 3.1.7 Tsala vito ra ntsheketo lowu hlamuseleka leswi swi tisike xiswona leswaku swiharhi swin'wana swi va hi xivumbeko xo karhi. (2)
- 3.1.8 Eka ntsheketo wa Banana, hi rihi vito ra yena ro duvulela leri a tiveka hi rona? (1)
- 3.1.9 Xana Banana a a tirha yini? (1)

- 3.1.10 “Hi tlhelo ra masalamusi, Banana, a a kota ku endla mihivahivani ya yena....” Tsala masalamusi mambirhi lawa Banana a kota ku ya endla. (4)
- 3.1.11 Xana Banana u love hi lembe rihi? (1)
- 3.1.12 Ntshava ya Rivolwa yi dilike hi lembe rihi? (1)
- 3.1.13 I miti yingani leyi hlaseriweke hi mati ni maribye loko Rivolwa yi dilika? (1)
- 3.1.14 Xana nhlayo ya ximfumo yi te ku nyamalale vanhu vangani eka khombo leri? (1)
- 3.1.15 Vula vito ra nkwama wo phalala lowu simekiweke ku ririsa mindyangu leyi nga lahlekeriwa. (2)
- [30]**

KUMBE

- 3.2 3.2.1 Mavunwa ya dlaya vukati ni ku onha muti. Kombisa ntiyiso wa mhaka leyi hi leswi humeleleke eka ntsheketo – xidzi wa Nyama ya swisuti. (15)
- 3.2.2 Hlaya ntshaho lowu landzelaka kutani u hlamusela hi vuenti leswi humeleleke ku kondza ku vuriwa marito lawa “N’wanghala a koka-koka tindleve ta mbhongolo, Ti kula ku fika eka leswi ti nga xiswona namuntlha. (15)
- [30]**

KUMBE

Ntlhontlho :W.R. Chauke

XIVUTISO XA 4

- 4.1 Hlaya ndzimana leyi kutani u hlamula swivutiso leswi landzelaka: “Khomela wa Mkhuhlwana.”
- “Nkatanga”, ku vula Khomela siku rin’wana, “nhweti yi herile namuntlha ku langutiwa ntshovelo. Mali hi leyi, yi hlayise leswaku na hina yi ta hi hlayisa.” Loko a vula leswi khomela a a ri karhi a hundzisela cheke yakwe eka nsati.”
- 4.1.1 Xana tata wa khomela a ri mani? (1)
- 4.1.2 Vula swilo swimbirhi leswi Khomela a dyondzisiwile hi tata wakwe? (4)
- 4.1.3 Khomela u teke a ri ni malembe mangani naswona a a teke mani? (2)
- 4.1.4 Nyika xivumbeko xa nsati wa Khomela. (4)
- 4.1.5 Hi tihi tidyondzo leti Nsati wa Khomela a ti kumeke eka mana wakwe? (Vula tinharhu). (6)
- 4.1.6 Khomela u swi tivise ku yini leswaku ku na mali yo ringana R4 708,79 ebangini? Hlamusela hi vuenti. (5)

- 4.1.7 Hlamusela leswi humeleleke ebankini loko nsati wa Khomela ni mana wakwe va ya kutsula mali. (4)
- 4.1.8 Kun'wana eka xirungulwana lexi hi kuma laha nsati wa Khomela a nge "Manana, hi n'wina mi ndzi biseke makanyi, ..." xana a vula yini? (2)
- 4.1.9 Hi yihi dyondzo leyi hi yi kumaka eka xirungulwana lexi. (2)
- [30]**

KUMBE

4.2 "Timitsu Ta Mina"

"Ndzi xanisile tiko ra mina hi ku ri tsan'wa," ku hlamusela Light. "Leswo saseka a ndzi swi vona hi Xinghezi ntsena, thyaka hinkwaro a ri ri hi Xitsonga. A ndzi hanya ndzi ri Munghezi endzeni ka miri wa Mutsonga ..."

Hi ku landza ntshaho lowu, kombisa leswi Light a tsan'wisa ni ku sorisa xiswona ririmi ra Xitsonga ni ndhavuko wa rona eka xirungulwana xa "Timitsu Ta Mina."

NTSENGO WA XIYENGE XA C: [30]

TIMAKISI HINKWATO: 120